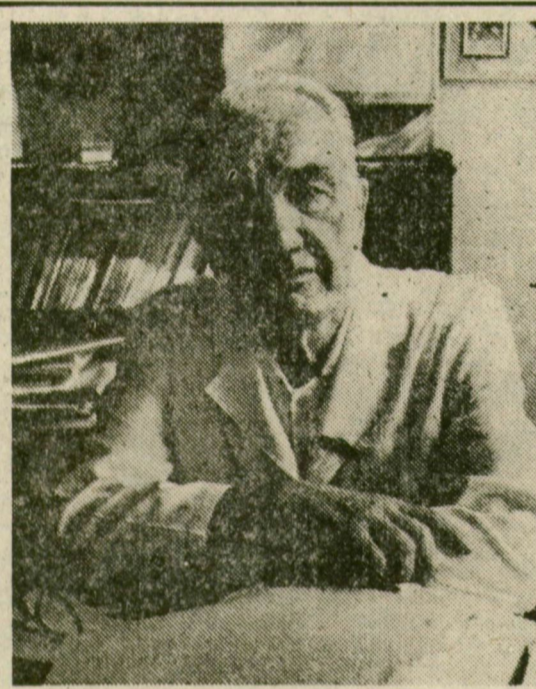

Egy életmű elismerése

Széchenyi-díjas: Boda Domokos

Somogyi Károlyné felvétele

Én úgy gondolom, az embereket a gyermeki szenvedés mindennél jobban megrázza. A gyermekorvosnak azonban tudatosan törekednie kell arra, hogy a betegellátás közben az érzelmeit háttérbe szorítsa, és főleg csak a betegség sikeres megoldására koncentráljon. Persze az érzelmeiket teljesen elnyomni nem lehet, s ez nem is baj. Számomra a beteg gyerek jelenléte teszi átélhetővé az esetet, és olyan hatást vált ki bennem, ami sok mindent kihoz belőlem, amire csak akkor vagyok képes, amikor ott állok a betegágyánál. Pontosan ezért ügyeltem mindig arra, hogy a konferenciák, a kutatás, a számtalan intéznieveléssel mellett és közben mindig megőrizsem a betegekkel a kapcsolatot, s hogy szakmám lényegét sohase veszítsem szem elől."

Így összegezte szakmai hitvallását, orvosi-emberi ars poeticáját három esztendővel ezelőtt a 25 éves tanszékvezetői jubileuma kapcsán vele készített interjúban dr. Boda Domokos, a SZOTE Gyermekklinika igazgatója, akinek közel fél évszázados gyógyító-oktató-kutató munkáját, életművét Széchenyi-díjjal ismerte el a Magyar Köztársaság elnöke.

A mi lett volna, ha... kérdésén töprengeni – mondják – értelmetlen. Boda professzor esetében azonban ma már munkássága ismeretében – bizony állítható: a magyar gyermekorvoslás szegényebb lett volna, ha a professzor kitar-

eredeti elképzelése mellett, és csak a kutatásnak szentelt életét. Hisz a sejtelmek megfejtésének és a felfedezések vágyával indult e pályára, s kezdte kutatóintézetét orvoscént. Noha sohasem lett hűtelen a kutatáshoz, később mégis a gyógyításra tette fel életét, és így közel ötven éven át a gyógyító probléma megoldása jelentette számára a szenvedélyes kutatást, a rejtélyek megfejtését.

Iskolát teremtett, nemcsak azért, mert oktatói évei során több ezer orvostanhallgató tanulhatta tőle a gyógyító munka egyik legszebb ágát, hanem azért is, mert negyedszázados intézetvezetői ténykedése alatt a szegedi gyermekklinika orvo-

sainak mindegyike a gyermekgyógyászat egy-egy területének kiemelkedő művelőjévé, kutatójává válhatott. Boda professzor kezdettől fogva csapatmunkára törekedett, s e cél érdekében rendre igyekezett kollégái szakmai fejlődését, az egyes területek mélyreható megismerését, az alkotómunka lehetőségét biztosítani.

Nagy hírű gyermekklinikát teremtett, ahol a szakmai tudás ívelésének, az ott folyó gyógyítás magas színvonalához értelmellen körülmények sem tudtak gátat szabni.

(Dr. Boda Domokos professzorral szombati Magazinunkban olvashatnak interjút.)
K. K.

Kossuth- és Széchenyi-díjasok

Kossuth-díjat kapott:

Farkas Ferenc Kossuth-díjas zeneszerző.

Gaál István filmrendező, érdemes művész.

Határ Győző író (Nagy-Britannia)

Ragályi Elemér operatőr, kiváló művész.

Schrammel Imre keramikus, érdemes művész.

Szabó Miklós, a győri leánykar kóruskarnagya, egyetemi tanár.

Szabó Sándor színművész, kiváló művész.

Szakály György, a Magyar Állami Operaház magántáncosa, érdemes művész.

Szilágyi János György történész.

Takáts Gyula költő.

Tatay Sándor író.

Tordy Géza, a Vígszínház színész-rendezője, kiváló művész.

Zalaváry Lajos építész.

Széchenyi-díjat kapott:

Dr. Boda Domokos, a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Gyermekklinika igazgatója, tanszékvezető egyetemi tanár.

Bodonyi Csaba építész.

Domokos Pál Péter néprajzkutató, zenetörténész.

Dr. Kerkápoly Endre, a Budapesti Műszaki Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára.

Dr. Király Tibor akadémikus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának kutató-professzora.

Dr. László Gyula, a történelemtudomány doktora.

Liska Tibor közgazdász.

Dr. Németh Lajos akadémikus, művészettörténész.

Dr. Palkovits Miklós akadémikus, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem 1-es számú Anatómiai, Szövet- és Fejlesztési Intézetének egyetemi tanára.

Dr. Ruzsa Imre a filozófiatudomány doktora.

Dr. Szabadvary Ferenc egyetemi tanár, a Műszaki Múzeum főigazgatója.

Dr. Szalay Sándor akadémikus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természet-tudományi Kara atomfizikai tanszékének egyetemi tanára.

Dr. Vargyas Lajos népzene-kutató.

A Széchenyi-díjat megosztva kapták:

A gépelt vagy nyomtatott szövegek automatikus felismerésére szolgáló optikai karakterfelismerő programrendszer nemzetközileg is ismert kidolgozásáért.

Kovács Györgyné matematikus.

Dr. Marosi István villamosmérnök.

Tállai Benedek üzemgazdász-rendszerszervező.

A színház lényege a titok

Erkel Ferenc-díj Imre Zoltánnak

Imre Zoltán jelentős művész. Erről legutóbb a **Varázsdoboz** című baletjének március 8-i bemutatóján bizonyosodhatott meg Szeged közönsége. Most kormánykitüntetés is megerősíti művészi rangját: Erkel Ferenc-díjat vehetett át. Külön öröm, hogy ezt a kitüntetést olyan művész kapta, aki kétszeresen is kötődik Szegedhez: Nemzeti Színházunk balett-tagozatának művészeti vezetője a hatvanas évek elején itt kezdte táncosként és koreográfusként pályáját. Egész eddigi életművének megismeréséhez azonban sokat kellett volna utaznunk: Budapestre, Kölnbe, Düsseldorfba, Stuttgartba, Darmstadtba, Londonba, Rómába, Barcelonába, hogy csak a legfontosabb állomásokat emeljük ki. Mert műlékony, »homokra épített« alkotás a táncszínház is: Imre Zoltán táncszerepeit nem gyűjthetjük össze, mint a festményeket, koreográfiáit sem emelhetjük le a könyvespolcra. A társ művész filmkamera sem rögzített minden mozdulatot, mint ahogy a **Varázsdobozban**, a szegedi születésű filmesztéta. Balázs Béla emlékére írt »táncos játék«-ban történik. Maga a mű az igazi varázsdoboz: magával cipeli korábbi, távoli alkotások mozdulat- és gondolatvilágát is, benne megsejthetjük őket. A második képben Bartók-zenére két sétatáncos alak példálul nemcsak a magyar botos táncot, hanem Imre Zoltán egyik darmstadti baletjét is idéz. Ott manóakra támaszkodó alakok fejezték ki azt az ellentétet, ami minden emberi testben a formák viadalát váltja ki. Az emberi test szépségére építő mozdulat mögött ugyanis diadalmasan táncol a karok, lábszárak, testek csontbotváza. A táncjáték harmadik képe pedig Ravel Bolerójával ironikusan eleveníti fel azt a Bolerót is, amit egy tehetséges román koreográfusára mutatott be 1972-ben a Kölni Táncakadémia versenyén. Egy ilyen verseny első díja nyitotta meg az utat Imre Zoltán nyugat-európai karrierjéhez. Az öndézségek és rajzítások sora így utal rejtetten az életrajzra is, amely most, a kitüntetés alkalmából különösen érdekel bennünket. Imre Zoltán ugyan azt állítja a három képből álló **Varázsdoboz**ról, hogy a század első feléről szól, mintegy Balázs Béla férfikoráról: »Egy gyermek fantáziavilágában a XX. század három korszaka tükröződik: a századelő a maga tipikus karakterével, a 20-as évek magyar világa torz víziókkal keveredve, majd a 30-as évek háborúba zúduló dekadens Európája: Impresszionizmus, expresszionizmus és szürrealizmus.« De ez csak a doboz három oldala. A doboz másik három képén maga a koreográfus a gyermek, aki önmaga útját, afféle madáchi Ádámként szemléli, hiszen a filmhez nemcsak Balázs Bélának, hanem Imre Zoltánnak is köze van, s nemcsak társ művészként, hanem közvetlenül is: a filmművészeti főiskola rendezőszakát Londonban végezte el, amikor elfáradva a Rambert-balett világtúráin. »Az emberiség eredeti anyanyelve... a mozdulatok beszédének« másfajta gyakorlati lehetőségét kereste. Így módon a három képben Imre Zoltán életének három szakasza is lényegi alakot ölt. Dukas **Büvészinasán** zenéjére az impresszionizmus mellett a 40-es, 50-es évek rajzolata, a művészet megsejtése jelenik meg: Bartók **Táncsvit**-jére az expresszionizmus mellett a 60-as, 70-es évek történése kap formát: *a művész kialakulása Ma*

gyarországon.

Ravel **Bolerója** a szürrealizmus mellett a 80-as, 90-es évek képe alakul ki, *a művész külhonban, Európában*. A vörös lovon ülő »de szép mind a kettő«-magyarosch-pár jelzi a **Varázsdoboz** második képében, hogy itt más »izmusok«-ról is szó van, s a harmadik képben az egyre csak szaporodó fekete ruhás géppisztolyosok könnyen eszünkbe juttatják, hogy a terror nem szűnt meg a különböző »kampfruppék« felszámolásával. Imre Zoltán felnőtt életútját is ismerhetjük magyar folyóiratok, újságok cikkeiből is. De milyen volt az első impressziók kora, hol alakult ki benne a vágy az alkotásra? Ehhez kérjük az ünnepeit segítségét.

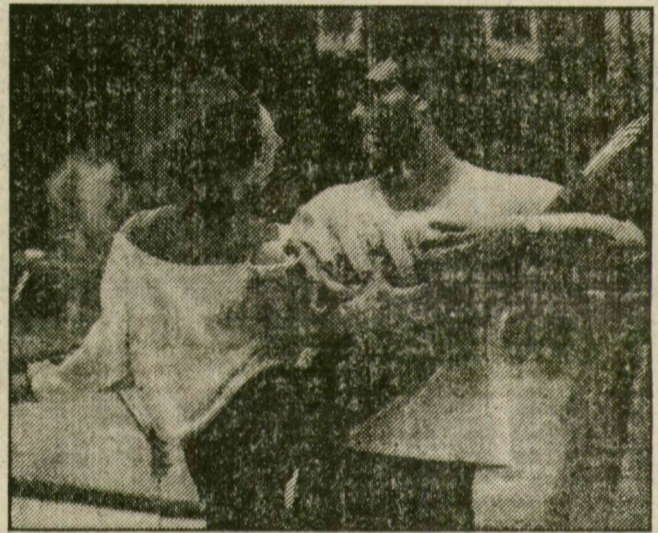
*

– Eleken születtem 1943-ban. De szüleim jánoshalmiak és 1945 után visszaköltöztek Jánoshalmra. Talán emlékeznek még rám azok, akikkel színházat játszottam 6–8 évesen nagyapám vendéglője előtti árookban. Vagy azok, akik a postahivatalban láttak különböző kosztümökben sétálni az

szott bábszínházat. És én nagyon fogékony voltam minden iránt, ami nem hétköznapi, ami rituális, ceremoniális, teatrális.

– Hol lehetett ilyen élményekre szert tenni Jánoshalmán? Igazán sok minden megvan ebben a városban, de hát operaháza, az bizony nincs.

– A színház lényege az alkotónak nem az épület, még csak nem is az előadás, hanem a titok, ami belengi. A színház, amint benépesül a képzelet alakjaival. A zsinórpadlás, a színpad mögötti tér, ahol – a néző számára hozzáférhetetlenül – mindaz ott van, ami a színházhoz képest már múlt vagy még csak jövő. Nekem 7–8 évesen ilyen titkos-titkos hely volt a jánoshalmi templom. A jánoshalmi temető. Lenyűgözött és vonzott Krisztus fehér teste a sziklasírbán, a húsvéti körmenet. A palástok, a szobrok, a tömjén, a csengő. Bejáratos voltam a zárdába – ez is egy titkos hely – az apácák felöltözötték különös ruháikba. Felmentünk a templomtoronyba, húztuk a harangot, jártunk a padláson, nyomogattuk az orgona fűjtá-

Nagy László felvétele

íróasztalok között. Apám volt a postamester, s a szolgálati lakásunkból gyakran átmentem a hivatali helyiségekbe. Ezek voltak első fellépéseim.

– Az én is hallottam, hogy Jánoshalmán a levélfeladást össze lehetett kötni a koncerthallgatással. Kitűnően zongorázott, sőt önálló darabokat is írt.

– Az már természetesen jóval később volt. Amikor a szünetekben hazamentem a budapesti balettintézetből.

– A balett-táncosok többnyire a nagyvárosokból jönnek – erre a pályára már 9 évesen el kell kezdeni a felkészülést. Ki gondolt Jánoshalmán arra, hogy a színházosi mögött több van, mint gyerekjáték?

– A Fintha-nagyapám. Fintha Ernőben magában is volt valami a művészből. Az első világháború előtt Szabadkán volt újságíró, azután telepedett le Jánoshalmán. Itt inkább vállalkozott: a vendéglőn kívül széntelepe, mézesgőtejtéglagyára is volt. Sokat utazott, ismerte a nagyvilágot. A fürdőszobájában láttam titokzatos börtöndjé, amely tele volt ragasztva európai nagyvárosok matricájával.

– Mi inspirálta arra, hogy foci helyett színházat rendezzen, verekedés helyett öltözköztetést találjon ki magának?

– Nehéz megmondani, hogy mi honnét jön. Az biztos, hogy a vad játékok nem érdekeltek. Amikor Imre-nagyapám, akinek Jánoshalmán fényképészműterme volt, egy »ezüst« játékkardot adott, koronát csináltam belőle. Anyám, annyi sok jánoshalmi gyerek óvónője nekem is járt

tőját. Láttam, hogyan sütik az ostyát. Mindenütt szellemek rejtőztek.

– Kezdem érteni. De hol van itt a tánc?

– Első táncélményeimet a parasztlakodalmakban szereztem. Az egymással versengő párok forgatagától. De hogy maga öröme is táncolhat az ember, azt is korán megtapasztaltam. Egyszer nagynéném – fiatal lány volt –, magával vitt paradicsomot szedni. Hirtelen vad táncba kezdett a paradicsomföldön, érett paradicsómok levét csorgatta önfeledten magára. Azóta szeretem a paradicsomot.

– Ennek viszont inkább a pogány világhoz van köze, mint a kereszténységhez.

– Erre az emlékemre már nagyon régóta nem gondoltam. Most Dionüosz jut róla eszembe. Az akkori gyermeki vallásosságomban nagyon is keveredtek a pogány és a keresztény elemek. Annál is inkább, mert sok felnőttben is így volt ez. A dajkám – Csibe Terinek hívták – rengeteget mesélt nekem. Nála a szentek élete, a keresztény képzetek titokzatosan keveredtek népmesei elemekkel. Mesélt a temetőkről, ahol éjszaka lovak kóborolnak, fejtelten disznók járnak, ördögök és szellemek jelennek meg.

– Lehet azt mondani, hogy a művész teremtő energiájának a titok a forrása, s ez a titkos világ Imre Zoltánnak Jánoshalma volt?

– Igen. A világ több, mint ami látható. Minden művészet, a balett is, a nem látható egy részét teszi láthatóvá.

Új film

Ovizzsaru, avagy: báj-báj

Rendezte: Ivan Reitman

Főszereplő: Arnold Schwarzenegger

Ha azt mondják egy filmre, hogy elég kellemes vagy bájos, akkor lefogadhatjuk, hogy van benne jópofa humor, némi szerelem, gyermeki csintalanság, és persze az is benne van mindkét jelzőben, hogy nem kell agyon törni a fejünket, hogy megértjük, hogy a film végére kibogozhassuk a kedves rendező által összekuszált szálat. Szóval olyan könnyű kasz-szasiker, amelyből – ismerve Schwarzenegger bácsit – nem maradhat ki a csihipuhi, meg a lövöldözés sem; legyen miért

izgulni egy kicsit. Nagyjából ez az Ovizzsaru.

A film elején úgy tűnik, hogy az izmos bunyómeister eljuttassa saját paródiáját – ami rá is férne – de lám, mégsem erről van szó. Schwarzenegger ugyan nyomozó, de különleges feladatot kap: az ügy érdekében óvóbácsit kell játszania, ami fizikumához és eddigi életéhez képest gyökeresen másfajta embert kíván. És persze az első nehézségek után meghódítja az apróságokat, akik aztán igazán bájosan „festik” a filmet. Schwarzenegger segítőtársa egy nem mindennapi

hölgy, mármint olyan értelemben, hogy képtelen ellenállni az ételek kihívásának, ami annyit tesz, hogy segítségnyújtás helyett folyton a rosszulleltig zabálja magát. Így aztán az se túl nagy meglepetés, hogy a leendő férje éppenséggel mesterszakács. Az pedig már tényleg nem lehet a véletlen műve, hogy a hölgy, akibe Schwarzenegger persze beleszeret, éppen a leendő áldozat, kisfia pedig az új óvóbácsi csoportjába jár.

Szóval, aki nem vár túl sokat ettől a filmtől, az pont eleget kap